Г.Л. Чміль, канд. екон. наук, доц. *(ХДУХТ, Харків)*

СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ СПОЖИВЧОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Провідним драйвером в здійсненні процесів економічної взаємодії суб'єктів ринку в умовах трансформації економічної системи є Концепція Індустрії 4.0, що спрямована на широке використання інформаційних технологій споживачами сегменту ринку, перехід у цифровий формат та підключення до інтернету всіх об'єктів господарської діяльності (матеріальні, фінансові, трудові ресурси, бізнес-процеси, великі масиви обліково-аналітичної інформації) для обміну даними та комунікації. Реалізація даної Концепції призведе до зручності здійснення операцій з боку бізнесу, держав та споживачів (продаж товарів через соціальні мережі та маркетплейси, розрахунки за товари та послуги при використанні онлайн-платежів, розрахунки через електронні кабінети платників податків, організація дистанційної роботи на платформах ІТ тощо), скорочення часу на їх виконання, зменшення потреби у використанні людських ресурсів.

Проте нові цифрові технології можуть привести до різних сценаріїв поведінки суб'єктів ринку, звісно, прогресивних, які приведуть до оптимізації бізнес-процесів за умов збереження якості обслуговування споживачів та зростання досягнень, так і виникнення непередбачених подій, які можуть вплинути на дестабілізацію діяльності суб'єктів господарювання через вплив зовнішнього та внутрішнього середовища. Тому виникає необхідність у дослідженні питань щодо можливих сценаріїв поведінки суб'єктів ринку в умовах цифрової трансформації економіки України та попередження загроз в процесі застосування складових цифровізації бізнесу.

Звертаючись до світового досвіду дослідження сценаріїв розвитку суб'єктів споживчого ринку в умовах цифрової трансформації, на Всесвітньому економічному форумі «Future of Consumption in Fast-Growth Consumer Markets: China» зазначено такі магістральні вектори розвитку: 1) трансформація та інтенсифікація споживання середнім класом домогосподарств, частка якого зросте до 65%; 2) зростання рівня населення похилого віку сприятиме створенню нових вимог щодо економічного зростання, але й разом із тим імплементує можливості для розвитку продуктів та послуг, пристосованих до цієї демографічної ситуації; 3) цифрові «маленькі імператори» (покоління 1990-х та 2000-х) матимуть вищі очікування.

До 2027 року близько 200 мільйонів людей, народжених у 1990-х роках, створять сім'ї, а близько 150 мільйонів у поколінні Z перейдуть зі школи чи університету до робочої сили. Вони віддаватимуть перевагу преміальним та персоналізованим продуктам та послугам та споживатимуть більше, ніж їх попередники; 4) зростання моделі споживання на основі економіки спільного користування, яка передбачає плату за доступ, а не за власність; 5) розширення та посилення електронної комерції, інтеграція офлайн-каналів продажу до режиму он-лайн, реалізація більшості транзакцій за допомогою мобільного зв'язку, тобто зросте рівень цифрового відстеження таких транзакцій; 6) персоналізація стане новим масовим ринком; 7) Big Data стануть новою «нафтою», а відтак, компанії, що отримають контроль за даними, матимуть значно більші конкурентні переваги; 8) досягнення технологій зумовлять новий етап урбанізації, що позначиться на якості життя населення, а отже і на споживацькій поведінці; 9) розвиток технологій представлятиме ризик, так, окрім надання можливостей, швидкий технологічний розвиток створить ризики для споживачів та суспільства, включаючи ті, що пов'язані з напруженістю між цифровізацією та конфіденційністю, а також між викликом інклюзивного зростання та навколишнім середовищем та стійкістю; 10) формування національного та західного стилю життя складатиме 50/50, що позначиться на подальшому поділі поведінки витрат.

Водночас із стрімким поширенням процесу цифровізації у всіх сферах соціально-політичної та господарської діяльності зростають і ризики та загрози, здатні негативно вплинути на діяльність суб'єктів споживчого ринку і навіть призвести до її зупинення. Найбільш вагомими з них є здійснення протизаконних дій в цифровому просторі (поширення комп'ютерних вірусів, інтернет-шахрайство, крадіжки грошових коштів, кібератаки) з метою отримання економічної вигоди або пошкодження даних, їх видозміни, втручання в інформаційну систему підприємств для зниження продуктивності та результативності діяльності підприємства, а також погіршення ділової репутації. Для їх усунення необхідно дотримуватися проактивної стратегії на макро- та мікрорівнях та систематично здійснювати організаційно-правові та техніко-технологічні заходи попередження загроз та наслідків в умовах цифрової трансформації.